Alexandru MALACENCO

CINE ACTIVA ÎN SERVICIUL „SPIONAJULUI MOLDOVENESC" ÎN ANII 1944-1945?

Who was working in the "Moldavian espionage" in the period 1944-19445?

After more than three decades since the USSR collapsed, the subject regarding the contribution of the soviet espionage in the process of reestablishing the soviet power in Bessarabia remains unstudied. Based on documents from the Archive of the Security and Intelligence Service of the Republic of Moldova, the author aims to analyze the organizational structure, the duties and the staff of one of the most veiled units of the People's Commissariat for State Security (in Russian: NKGB) of the Moldavian SSR in the period between 1944 and 1945 – unit 1 of foreign intelligence (in Russian: razvedka). Unit 1 of the NKGB of the Moldavian SSR was responsible for foreign intelligence, or, in other words, it was the espionage service of the union republic outside the Soviet Union.

Ethnical composition of the unit 1 of the NKGB' staff of and the peculiarities of its organization will point out at who the soldiers from the first line of the "invisible front" were and their role in the process of institutionalizing the soviet power in the Moldavian SSR in the first post-war years.

***Keywords**: Unit 1 of the NKGB; espionage; organizational structure; staff; Moldavian SSR; the Soviet Union.*

Spionajul[1] şi istoria au o trăsătură comună – sunt aşezate între oglinzi strâmbe, aşa încât (de multe ori) nu mai ştii cine minte şi cine spune adevărul. În general, despre spionaj se vorbeşte în mod deschis foarte rar şi foarte puţin. În mod tradiţional, istoriografia oficială lasă cumva într-un con de umbră partitura executată de spionaj şi rolul acestuia în cursul evenimentelor istorice.

La mai bine de trei decenii de la destrămarea URSS, contribuţia spionajului sovietic în procesul de restabilire a puterii sovietice în Basarabia rămâne a fi un subiect necercetat. Deşi istoricul Pavel Moraru are scrise mai multe lucrări ample care vizează tematica serviciilor secrete în Basarabia în perioada secolului XX[2], este de menţionat că în mod expres direcţiei 1 a NKGB RSS Moldoveneşti (*serviciul de spionaj al republicii unionale)*, nu i-au fost dedicate oarecare studii. O altă lucrare în

[1] Spionaj – activitate prin care se obţin informaţii de ordin militar, politic, economic sau alte tipuri de informaţii secrete, prin intermediul spionilor, al agenţilor secreţi sau al mijloacelor ilegale de supraveghere. În anumite cazuri, se diferenţiază de categoria mai largă a obţinerii de informaţii prin modul de lucru agresiv şi metodele ilegale. Contraspionajul urmăreşte detectarea şi împiedicarea spionajului părţii adverse. *Enciclopedia Universală Britannica*, coord. Ilieş Câmpeanu, Cornelia Marinescu, Bucureşti, Editura Litera, 2010, vol. 14, p. 310.

[2] Pavel Moraru, *Urmaşii lui Felix Dzerjinski: organele Securităţii Statului în Republica Sovietică Socialistă Moldovenească. 1940-1991*, Institutul Naţional pentru Studiul Totalitarismului, Bucureşti, 2008; *Idem*, *SMERŞ în Basarabia, 1944-1954*, Editura Militară, Bucureşti, 2013; *Idem*, *Serviciile Secrete şi Basarabia, dicţionar 1918-1991*. Editura Militară, Bucureşti, 2008; *Idem*, *Organizarea şi activitatea structurilor securităţii statului din RSSM (1940-1991)*, în *Panorama Comunismului în Moldova Sovietică*, editor Liliana Corobca, Polirom, Bucureşti, 2019, pp. 312-314.

care este menţionată tangenţial activitatea spionajului sovietic în Basarabia este volumul cu memoriile lui Gavriil Volkov, Preşedintele KGB al RSS Moldoveneşti între anii 1979-1989[3]. De remarcat că autorul se rezumă la cazul spionilor sovietici – „Gheorghe Emanuel şi familia Zoti" – ce operau în Basarabia începând cu anul 1931, însă, fără a face menţiuni specifice despre tematica prezentului studiu.

În acest context, în vederea completării vidului istoriografic atestat, în baza unor documente inedite din Arhiva Serviciului de Informaţii şi Securitate al Republicii Moldova, autorul îşi propune să analizeze structura organizatorică, atribuţiile funcţionale şi efectivul unei dintre cele mai conspirate subunităţi ale Comisariatului Poporului pentru Securitatea Statului (în rusă: NKGB) al RSS Moldoveneşti între anii 1944-1945 – *direcţia 1* de informaţii externe (în rusă: *razvedka*). Direcţia 1 a NKGB al RSS Moldoveneşti era responsabilă de activitatea de informaţii externe, sau, altfel spus, era serviciul de spionaj al republicii unionale în afara graniţei Uniunii Sovietice.

În prezentul demers ştiinţific ne vom concentra, în special, pe analiza componenţei etnice a efectivului direcţiei 1 a NKGB al RSS Moldoveneşti şi specificului organizării structurale a acesteia. Elucidarea acestor elemente ne va permite să înţelegem cine erau ostaşii invizibili din prima linie a „frontului din umbră", precum şi rolul lor în procesul restabilirii şi consolidării puterii sovietice în RSS Moldovenească, începând cu anul 1944.

„Spionajul moldovenesc" al RSSM în anii 1944-1945. În perioada martie-august 1944, Basarabia a fost ocupată şi „absorbită" de URSS pentru a doua oară, fiind destrămată teritorial şi transformată în republică unională – RSS Moldovenească – conform celeia constituite arbitrar de către Moscova la 02 august 1940[4]. Aceleaşi organe sovietice de securitate care au operat în anii 1940-1941 au fost implicate în procesul de reocupare teritorială a Basarabiei şi în anul 1944[5], pentru restabilirea şi instituţionalizarea puterii sovietice.

Astfel, „NKGB-ul sovietic a fost restabilit în RSS Moldovenească odată cu ocuparea etapizată a teritoriului Basarabiei în primăvara-vara anului 1944 de către Ar-

---

[3] Гавриил Волков, *Взгляд Через Десятилетия,* [O privire peste decenii], Chişinău, Editor: SIS al Republicii Moldova, 2004, pp. 113-136.

[4] În urma anexării Basarabiei la 28 iunie 1940 de către Uniunea Sovietică, la 02 august 1940, în sesiunea Sovietului Suprem al URSS era adoptată *Legea cu privire la formarea Republicii Sovietice Socialiste Moldoveneşti*. Mărimea teritorială finală a RSS Moldoveneşti a fost rezultatul tranzacţiilor dintre conducerea sovietică de la Moscova şi cea a RSS Ucrainene. Prin urmare, în componenţa RSS Moldovenească au fost incluse raioanele Grigoriopol, Dubăsari, Camenca, Rîbniţa, Slobozia, Tiraspol din fosta Republică Autonomă Sovietică Socialistă Moldovenească şi şase judeţe ale Basarabiei (Bălţi, Bender, Cahul, Orhei, Soroca şi Chişinău). Iar Bucovina de Nord, judeţele Hotin, Ismail, Cetatea Albă au fost incluse forţat, arbitrar în RSS Ucraineană. Astfel, RSS Moldovenească a rămas cu o suprafaţă de 33, 7 mii km² din Basarabia, care avea 44.422 km². „Prin formarea RSS Moldoveneşti s-a obţinut amputarea teritoriului Basarabiei, dezintegrarea teritorială a populaţiei basarabene, jefuirea şi includerea teritoriului ei în diferite unităţi administrative ale Ucrainei Sovietice". Pentru mai multe detalii a se vedea: Anton Moraru, *Istoria Românilor: Basarabia şi Transnistria 1812-1993*, Chişinău, Editura Aiva, 1995, pp. 324-330; Anatol Petrencu, *Basarabia în al Doilea Război Mondial, 1939–1945*, Chişinău, Prut Internaţional, 2006, pp. 29-33; Mihai Gribincea, *Basarabia în primii ani de ocupaţie sovietică 1944–1950*, Cluj-Napoca, Dacia, 1995, pp. 17, 29.

[5] Alexandru Malacenco, *Serviciile de securitate în teritoriile „eliberate" de către URSS în primii ani postbelici*, în „Faţete ale Comunismului în România şi în R(A)SS Moldovenească. Politică, Societate şi Economie", coord. Cristina Preutu şi Anatol Petrencu, Editura Universităţii „Al. I. Cuza", Iaşi 2020, p. 66.

mata Roşie. Din punctul de vedere al structurii organizatorice, NKGB-MGB al RSS Moldoveneşti reprezenta o replică de dimensiuni mai mici sau o copie în miniatură a «poliţiei secrete» sovietice a URSS”[6]. Prin urmare, numărul, denumirea şi atribuţiile subdiviziunilor NKGB al RSS Moldoveneşti erau în mare parte similare cu cele ale NKGB al URSS, doar că ajustate la suprafaţa teritorială şi la divizarea teritorial-administrativă a republicii unionale în perioada anilor 1944-1946[7].

Aşadar, nomenclatorul subunităţilor NKGB al RSS Moldoveneşti începea cu direcţia 1 (întâi), responsabilă de *informaţii externe*, sau, altfel spus, subunitatea de spionaj a republicii unionale. Consecutiv, contraspionajului, conform nomenclatorului NKGB al RSS Moldoveneşti, îi era atribuită direcţia 2 (doi)[8].

Având la bază ordinul NKGB al Uniunii Sovietice, nr. 00391 din 12 octombrie 1944, Iosif Mordoveţ – comisarul NKGB al RSS Moldoveneşti, la 30 octombrie 1944 a emis ordinul cu nr. 158, prin care stabilea structura statelor de personal a direcţiei 1 a NKGB RSS Moldoveneşti[9]. Deci, din start desprindem că la temelia constituirii structurii statelor de personal şi a organigramei serviciului de spionaj a RSS Moldoveneşti în anul 1944 au stat ordonanţele exprese ale NKGB-ului unional de la Moscova.

Analizând conţinutul ordinului nr. 158 din 30 octombrie 1944, observăm că ordinul propriu-zis are o anexă ce reprezintă un document tabelar în care sunt enumerate statele de funcţii repartizate pentru fiecare subdiviziune a direcţiei 1 a NKGB RSS Moldoveneşti[10]. Aşadar, direcţia de spionaj a RSS Moldoveneşti era formată din trei secţii şi secretariatul, avea 17 funcţii în total, dintre care şase funcţii erau de conducere[11].

Conform sursei documentare studiate, direcţia 1 a NKGB RSS Moldoveneşti avea următoarea structură organizatorică:

- **conducerea** direcţiei (2 funcţii);
- **secretariatul** *(4 funcţii);*
- **secţia 1** – *activitatea informativă în România (4 funcţii)*;
- **secţia 2 –** *activitatea informativă în emigraţie (4 funcţii);*
- **secţia 3 –** *evidenţă a informaţiei (în rusă: учётная информационное отделение; 3 funcţii)*[12].

Adiţional, menţionăm că şeful adjunct al direcţiei 1 a NKGB RSS Moldoveneşti deţinea prin cumul şi funcţia de şef al secţiei 1 – *activitatea informativă în România*[13].

---

[6] Alexandru Malacenco, *Comisariatul Poporului pentru Securitatea Statului al RSS Moldoveneşti – Structura Organizatorică între anii 1944-1946*, în: *Akademos*, Revistă de ştiinţă, inovare, cultură şi artă”, nr. 4(55), 2019, p. 106.
[7] *Ibidem*.
[8] *Ibidem*, p. 104.
[9] *Arhiva Serviciului de Informaţii şi Securitate al Republicii Moldova (ASISRM)*, Fondul administrativ (F.a.), inventar (inv.) 8, dosar (d.) 27, fila (f.) 327.
[10] *Ibidem*, f. 328.
[11] *Ibidem*, f. 328.
[12] *Ibidem*, f. 328.
[13] *Ibidem*, f. 328.

În contextul în care nu au fost identificate alte documente de arhivă care ar explica atribuţiile şi competenţele secţiilor direcţiei 1 a NKGB enumerate mai sus, putem doar să le deducem din denumire aria de activitate a acestora.

Nu este întâmplător că în structura organizatorică a direcţiei 1 a NKGB RSS Moldoveneşti, secţia cu numărul 1 se ocupa de activitatea informativă anume în România. Aceasta se explică, pe de o parte, prin realităţile politico-geografice din acea perioadă, iar pe de altă parte, prin afinitatea istorică şi culturală dintre RSS Moldovenească (Basarabia) şi România. Aşadar, RSS Moldovenească se afla la graniţa de vest a URSS, mărginindu-se cu România, ţară care, în anii celui de-al Doilea Război Mondial, între 1941-1944, a luptat cu Uniunea Sovietică. Un alt element care nu poate fi neglijat şi care, din perspectiva Moscovei, genera ameninţări pentru securitatea republicii unionale şi, implicit, pentru interesele Uniunii Sovietice, era faptul că Basarabia, în perioada interbelică, a făcut parte din Regatul României. Mai mult decât atât, lingvistic, cultural şi istoric, Basarabia era un spaţiu geografic inerent României, ceea ce era (şi este) evident şi bine cunoscut pentru Moscova[14]. Acestea fiind spuse, şi având în vedere că activitatea informativă pe România era structural situată în prim-plan în organigrama direcţiei 1 a NKGB RSS Moldoveneşti, secţia fiind condusă nemijlocit de şeful adjunct al direcţiei 1, se conturează importanţa deosebită pe care NKGB-ul o acorda obţinerii clandestine a informaţiilor de interes din România în primii ani postbelici.

Deşi, aşa cum am menţionat mai sus, autorul nu a identificat documente de arhivă care ar stipula care sunt sarcinile secţiei 1 a direcţiei 1 a NKGB RSS Moldoveneşti, din Ordinul comisarului Iosif Mordoveţ cu nr. 0012 din 24 octombrie 1945, deducem că una din priorităţile de activitate ale acesteia era deconspirarea cuiburilor de legionari[15]. În documentul menţionat, în contextul unui incident în lucrul pe legionari, comisarul NKGB RSS Moldoveneşti transmitea conducerii direcţiei 1, şi nemijlocit ofiţerilor din secţia 1 (*responsabilă de activitatea informativă în România*), indicaţii privind necesitatea asigurării unei pregătiri temeinice şi control riguros a agenturii ce urma să fie trimisă în exteriorul republicii[16]. Mai mult decât atât, conţinutul Ordinului relevă că secţia 1, prin intermediul agenţilor, crea cuiburi de legionari fantomă pentru a le deconspira şi supraveghea pe cele autentice din afara republicii, în cazul de faţă, România. Prin urmare, constatăm că legionarii reprezentau un pericol extern pentru regimul sovietic din RSS Moldovenească, iar, având în vedere că subiectul era la control la însuşi Comisarul Mordoveţ, apreciem că combaterea acestui element ostil era tratată cu o deosebită atenţie şi importanţă de structura de spionaj a NKGB-ului RSS Moldoveneşti.

Evidenţiem că interesul „spionajului moldovenesc" pentru România se încadra în priorităţile NKGB-ului unional, unde, fiind respectată o anumită simetrie, activitatea informativă privind România făcea parte din direcţia 1 a direcţiei generale

[14] Дмитрий Фурман, *Молдавские молдаване и молдавские румыны: влияние особенностей национального сознания молдаван на политическое развитие Республики Молдова,* в: *Доклады Института Европы № 206*, Издательство: «Русский сувенир», Москва, 2007, сс. 278-315.
[15] *ASISRM*, F.a., inv.8, d.7, f. 76.
[16] *Ibidem*, f. 76.

informaţii externe a NKGB-ului Uniunii Sovietice[17]. Analizând structura organizatorică a NKGB-MGB al URSS între anii 1943-1946, deducem că România s-a situat în topul intereselor informative ale NKGB URSS până în 1946, de comun cu Germania, Polonia, Cehoslovacia, Ungaria, Bulgaria, Iugoslavia şi Grecia[18]. Situaţia s-a schimbat în 1946, când, după restructurarea NKGB-ului în MGB[19], direcţia 1 şi 2 a direcţiei generale informaţii externe a MGB-ului sovietic se ocupa de SUA şi Marea Britanie, în contextul începutului „războiului rece". La această etapă activitatea informativă în România (precum şi în Polonia, Cehoslovacia, Ungaria, Grecia, Iugoslavia, Albania , Bulgaria) era gestionată de direcţia 5 a MGB URSS[20], fapt ce ne permite să deducem că pentru spionajul sovietic la nivel unional, ţările din imediata vecinătate a URSS au trecut în plan secundar în lista priorităţilor informative.

Revenind la analiza structurii organizatorice a direcţiei 1 a NKGB RSS Moldoveneşti, în mod consecutiv urma secţia 2 – *activitatea informativă în emigraţie*. Din denumirea secţiei 2 deducem că sarcina acesteia era derularea activităţii informative (de spionaj) în rândul basarabenilor care s-au refugiat în afara hotarelor URSS. În acest context, menţionăm că după ce Basarabia a fost reocupată de către Armata Roşie în primăvara-vara anului 1944, la fel ca şi în 1940-1941, mulţi dintre basarabeni s-au refugiat cu familiile lor în România[21]. Dar, conform articolului 5 al Convenţiei de armistiţiu semnată la 12 septembrie 1944, „România era obligată să predea Uniunii Sovietice cetăţenii sovietici luaţi cu sila ori evacuaţi"[22]. Având în vedere cele expuse, admitem că activitatea informativă a secţiei 2 a direcţiei 1 a NKGB RSS Moldoveneşti era orientată preponderent pe basarabenii refugiaţi în România.

Referitor la secţia 3 a direcţiei 1 a NKGB a RSS Moldoveneşti – *de evidenţă a informaţiei*, presupunem că aceasta era responsabilă de stocarea şi sistematizarea informaţiei conform anumitor criterii şi algoritmi specifici.

Prin urmare, constatăm că ordinul nr. 158 din 30 octombrie 1944, analizat mai sus, include doar date despre denumirea secţiilor direcţiei 1 a NKGB RSS Moldoveneşti şi numărul statelor de funcţii alocate fiecăreia. În schimb, ordinul nr.108 emis cu an mai târziu, la 2 martie 1945, denumit „Completarea statelor de personal titular al direcţiei 1 a NKGB RSS Moldoveneşti", prezintă datele de identitate ale cadrelor care ocupau funcţiile respective[23].

---

[17] Н.В. Петров, *Кто руководил органами госбезопасности 1941–1954*, Справочник, Звенья, Москва, 2010, с. 36.
[18] *Ibidem*.
[19] NKGB (НКГБ – Народный Комиссариат Государственной Безопасности СССР) – Comisariatul Poporului pentru Securitatea Statului al URSS. Acronimul provine de la denumirea oficială a poliţiei politice secrete a URSS între anii 1941 (februarie-iulie), 1943–1946. Ulterior, din martie 1946 NKGB a reorganizat în Ministerul Securităţii Statului, cunoscut cu abrevierea MGB, care se tălmăceşte în rusă ca Министерство Государственной Безопасности СССР. A se vedea: А. Н. Яковлев (coord.), авторы-сост.: А.И. Кокурин, Никита В. Петров, Лубянка*: ВЧК–ОГПУ–НКВД–НКГБ–МГБ–МВД–КГБ*, 1917-1991, *Справочник* (Россия, XX век. Документы), МФД, Москва, 2003, сс. 7, 634.
[20] Н. В. Петров, *op.cit*., с. 37.
[21] Mihai Gribincea, *op.cit*., p. 22.
[22] *Ibidem*, p. 22; Convenţia de Armistiţiu din 12 septembrie 1944 semnat între guvernul român, pe de o parte, şi guvernele Uniunii Sovietice, Regatul Unit şi Statele Unite ale Americii, pe de altă parte. Pentru detalii a se vedea adresa web: http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/31
[23] *ASISRM*, F.a., inv. 8, d. 1, f. 141, 140, 139.

În baza ordinului menţionat, autorul a elaborat un tabel care cuprinde structura organizatorică a direcţiei 1 a NKGB RSS Moldoveneşti în anul 1945, funcţiile, cadrele subunităţii, precum şi gradul deţinut de acestea (*pentru mai multe detalii, a se vedea Tabelul nr. 1 din anexă).* Analiza numelor de familie a celor 17 cadre ale structurii de spionaj a RSS Moldoveneşti ne permite să deducem că majoritatea covârşitoare a acestora erau de origine străină, adică aduşi din URSS. Evidenţiem următoarele naţionalităţi: ruși – Breanţev, Kolesnikova, Petrov ș.a., ucraineni – Mordoveţ, ș.a., evreu – Vainberg, armean – Madakian[24]. Remarcăm o singură posibilă excepţie, mai exact Muntean Andrei Efimovici, împuternicit operativ superior al secţiei 3[25], care, după nume, ar putea fi băştinaş. Dar, având în vedere că toate celelalte cadre ale direcţiei 1 erau de origine străină, admitem cu un grad înalt de probabilitate că A. Muntean era fie originar din stânga Nistrului din fosta RASSM, fie din RSS Ucraineană.

Având în vedere că în perioada 1944-1953 tendinţa politicii de cadre a URSS era de a completa efectivul NKGB-MGB RSS Moldoveneşti cu personal loial adus din interiorul Uniunii Sovietice[26], nu este de mirare că şi efectivul uneia dintre cele mai conspirate subunităţi – direcţia 1 a NKGB RSS Moldoveneşti, era formată din alogeni.

În acelaşi context, atestăm că statele de personal ale Secretariatului direcţiei 1 includ şi funcţia de traducător. Deşi nu este stipulat expres, este logic să admitem că rolul traducătorului în direcţie era de a intermedia comunicarea dintre ceilalţi 16 „spioni moldoveni" şi populaţia băştinaşă a RSS Moldoveneşti.

De asemenea, pentru consolidarea uneia dintre concluzii evidente care se desprinde din studiul de faţă, evidenţiem indicaţia Comisarului Iosif Mordoveţ nr. 24 din 21 noiembrie 1944, care stipula că tot efectivul operativ al NKGB RSS Moldoveneşti, printre care şi cel al direcţiei 1, era obligat să studieze „limba moldovenească" conform graficului săptămânal prestabilit[27]. Prin extensie, putem deduce că efectivul operativ al NKGB a RSS Moldoveneşti era *in corpore* importat din interiorul Uniunii Sovietice, cel puţin pentru anii 1944-1945. Pe de altă parte, în documentele de arhivă studiate de autor în contextul altor cercetări, „pentru primii ani postbelici (1945-1947) au fost identificate mai multe cadre NKGB RSS Moldoveneşti cu numele familiei de origine basarabeană, dar care ocupau diverse funcţii de ierarhie inferioară în aparatul comisariatului securităţii republicii, cum ar fi: gardieni ai penitenciarului al NKGB RSS Moldoveneşti, translatori, şoferi, dactilografi şi portari, personal auxiliar"[28].

Concluzii. Sursele de arhivă cercetate ne permit să răspundem fără echivoc la întrebările setate de autor la începutul acestui studiu. Astfel, ţinând cont de

[24] Rm, f. 140, 139.
[25] *Ibidem*, f. 139.
[26] Alexandru Malacenco. *Poliţia Secretă a RSS Moldoveneşti – Efectiv şi Sarcini în primii ani postbelici,* în: *Studia Universitatis Moldaviae, Revistă ştiinţifică*, seria *Ştiinţe umanistice*, 2019, nr.10(130), p. 180, 181; Alexandru Malacenco, *Serviciile de securitate în teritoriile „eliberate" de către URSS în primii ani postbelici,* în: *Faţete ale Comunismului în România şi în R(A)SS Moldovenească. Politică, Societate şi Economie*, coord. Cristina Preutu, Anatol Petrencu, Editura Universităţii „Al. I. Cuza", Iaşi 2020, pp. 69-71.
[27] *ASISRM*, F.a., inv.8, d.7, f.25.
[28] Alexandru Malacenco, *Serviciile de securitate în teritoriile „eliberate",* p. 71.

informaţiile prezentate negru pe alb în documentele sovietice, şi anume: datele de identitate ale cadrelor „spionajului moldovenesc", care demonstrează că acestea erau importate, dar şi necesitatea organizării unor cursuri de „limba moldovenească", care demonstrează că efectivul direcţiei 1 nu cunoştea limba populaţiei majoritare din republică, răspunsul clar şi irefutabil la întrebarea *Cine activa în „spionajul moldovenesc" în anii 1944-1945?* este *Nici un moldovean!* Intuind acest răspuns, autorul a considerat necesar să pună din start la îndoială sintagma „spionaj moldovenesc" prin utilizarea ghilimelelor.

Aşadar, direcţia de spionaj a RSS Moldoveneşti era formată din trei secţii şi secretariatul, avea 17 funcţii în total, dintre care şase funcţii erau de conducere. Din cele 17 cadre care activau în direcţie, 16 purtau nume de origine rusă, ucraineană, armeană, evreiască, deci erau importate din interiorul Uniunii Sovietice. La indicaţia Comisarului NKGB RSS a Moldoveneşti, tot efectivul direcţiei 1, fără excepţii, era obligat să studieze „limba moldovenească".

Din documentele studiate desprindem clar că la temelia constituirii structurii statelor de personal şi a organigramei serviciului de spionaj al RSS Moldoveneşti în anul 1944 au stat ordonanţele exprese ale NKGB-ului unional. În esenţă, direcţia 1 a NKGB a RSS Moldoveneşti, atât din prisma componenţei etnice a efectivului său, dar şi a priorităţilor de activitate care reies din denumirea secţiilor, era o extensie a spionajului sovietic de la Moscova.

Aşadar, rolul direcţiei 1 a NKGB a RSS Moldoveneşti era de a proteja regimul sovietic de pericolele externe. Din documentele cercetate, constatăm că unul din pericolele externe pentru regimul sovietic din RSS Moldovenească erau consideraţi legionarii. Combaterea acestui element ostil era tratată cu o deosebită atenţie şi importanţă de structura de spionaj a NKGB Moldoveneşti, care, prin agenţii gestionaţi de secţia 1, crea cuiburi de legionari fantomă pentru a le deconspira şi supraveghea pe cele autentice din afara republicii, în cazul de faţă, România. Mai mult decât atât, din structura organizatorică a direcţiei 1 a NKGB a RSS Moldoveneşti, observăm că în cadrul acesteia activa o secţie întreagă – secţia 1, care era destinată lucrului informativ în România. De aici deducem importanţa deosebită pe care NKGB-ul sovietic, prin intermediul extensiei sale – NKGB RSS Moldoveneşti, o acorda obţinerii clandestine a informaţiilor de interes din România în primii ani postbelici.

Totodată, în sursele de arhivă studiate până în prezent de către autor nu au fost identificate documente care ar descrie atribuţiile şi competenţele direcţiei 1 a NKGB RSS Moldoveneşti. Deşi cunoaşterea expres din documente de arhivă a atribuţiilor funcţionale ale fiecărei secţii sau a direcţiei 1 a NKGB RSS Moldoveneşti ar prezenta un interes ştiinţific deosebit pentru istorie, admitem faptul că aceste surse documentare sunt secretizate până în prezent fie în arhivele de la Chişinău sau de la Moscova, motiv din care nu pot fi consultate pentru cercetare.

În eventualitatea în care într-un viitor incert acest tip de documente vor fi declasificate şi accesibile pentru cercetători, indubitabil acest fapt ar avea o contribuţie importantă la cunoaşterea mai completă a rolului spionajului sovietic în procesul consolidării şi instituţionalizării regimului sovietic în Basarabia. Dar, având

în vedere că spionajul este o activitate discretă, despre care se speculează mult, dar, în esenţă, se cunoaşte puţin, desecretizarea documentelor care ar explica sarcinile, metodele şi mijloacele în domeniu este puţin probabilă. În acest sens, cercetătorul american Michael Parrish, în una din lucrările sale, menţionează sugestiv că „serviciile de informaţii şi securitate, chiar şi cele din statele democratice, sunt extrem de timide când vine vorba despre dezvăluirea operaţiunilor şi personalului acestora”[29], însă sunt şi anumite excepţii. Spre exemplu, multe state din fostul lagăr socialist, după căderea „cortinei de fier” şi destrămarea URSS (Germania, Polonia, România, Ungaria, Cehia, Bulgaria etc.) pe parcursul primului deceniu postcomunist au trecut prin procesul de deschidere a „arhivelor represiunii”[30] a fostelor structuri de securitate către publicul larg, dar acesta este un subiect aparte asupra căruia nu ne vom opri în prezentul studiu.

Anexă

Personalul titular al direcţiei 1 a NKGB RSS Moldoveneşti în anul 1945

Denumirea subunităţilor şi funcţiilor	Număr de funcţii	Nume, prenume, patronimic	Gradul
Conducere			
Şef de direcţiei	1	Breanţev Gheorghii Mihailovici	locotenent-colonel al securităţii statului
Şef-adjunct de direcţie (prin cumul, Şef al secţiei 1)	1	Ciugueveţ Evghenii Efimovici	locotenent-major al securităţii statului
Secretariat			
Secretarul direcţiei	1	Grineva Maria Nikolaevna	plutonier servicii speciale (старшина спецслужб)
Împuternicit operativ	1	Tişkov Nikolai Ivanovici	locotenent-inferior al securităţii statului
Dactilograf	1	Kolesnikova Konkordia Mihailovna	plutonier servicii speciale
Traducător	1	Ranov Aleksei Vladimirovici	Fără grad
Secţia 1 (activitatea informativă în România)			
Şef al secţiei (prin cumul, şef adjunct al direcţiei 1)	-	-	-
Şef-adjunct al secţiei	1	Madakian Nikolai Iacovlevici	căpitan al securităţii statului
Împuternicit operativ superior	1	Petrov Serghei Petrovici	locotenent-major al securităţii statului
Împuternicit operativ	2	Perev Vasilii Nikolaevici	locotenent-inferior al securităţii statului
		Vainberg Grigorii Samuilovici	Sergent-major al serviciului special

[29] Michael Parrish, *Soviet security and intelligence organizations, 1917-1990: a biographical dictionary and review of literature in English,* Editura Greenwood Publishing Group, 1992, p. 12 (XII – prefaţă).

[30] Alina Ilinca, Liviu Marius Bejenaru, *Legislaţia privind accesul la documentele serviciilor secrete ale fostelor regimuri represive din Europa de Est. O analiză comparativă,* în: *Totalitarism şi rezistenţă, teroare şi represiune în România comunistă*, coord. Gheorghe Onişoru, *Colecţia Studii – CNSAS*, Bucureşti, 2001, pp. 298-307.

Secţia 2 (activitatea informativă în emigraţie)			
Şef al secţiei	1	Logaciov Semion Semionovici	căpitan al securităţii statului
Împuternicit operativ superior	1	Dragunov Mihail Danilovici	locotenent al securităţii statului
Împuternicit operativ	2	Kovkov Gheorghii Gherghievici	locotenent-inferior al securităţii statului
		Mordoveţ Leonid Iosifovici	plutonier servicii speciale
Secţia 3 (evidenţă a informaţiei)			
Şef al secţiei	1	Salamatov Zosim Fedotovici	căpitan al securităţii statului
Împuternicit operativ superior	1	Muntean Andrei Efimovici	locotenent-inferior al securităţii statului
Împuternicit operativ	1	Oleksici Nina Ivanovna	locotenent-inferior al securităţii statului
Total funcţii	**17**		

*Tabelul a fost elaborat de autor în baza surselor documentare din *ASISRM*, F.a., inv. 8, d. 1, f. 141, 140, 139; d. 27, f. 328.

Alexandru MALACENCO,
doctorand, Facultatea de Istorie şi Filosofie,
Universitatea de Stat din Moldova,
e-mail: malacencoalexandru@yahoo.com